

**ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ
МИСТЕЦТВО
В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ:
СУЧАСНИЙ ДОСВІД
І ПЕРСПЕКТИВИ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
І Всеукраїнської
науково-практичної
конференції**

**18-19 березня 2021 року
м. Одеса**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Художньо-графічний факультет
*Кафедра теорії і методики
декоративно-прикладного мистецтва та графіки*

**ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО
В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
СУЧАСНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ**

Тези доповідей
І Всеукраїнської науково-практичної
конференції

*18–19 березня 2021 року
м. Одеса*

Одеса
«Астропринт»
2021

УДК 745/749:37(477)(062.552)
Д28

Координатор проєкту **О. В. Ткачук**

Упорядники, відповідальні секретарі:
кандидат педагогічних наук, доцент **О. В. Ткачук**;
старший викладач **Т. С. Штикало**

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (*протокол № 12 від 31 травня 2021 р.*)

Д28 **Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі**
художньо-педагогічної освіти: сучасний досвід і перспективи : тези доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції (18–19 березня 2021 р., м. Одеса) / коорд. проєкту О. В. Ткачук ; упоряд., відп. секр. : О. В. Ткачук, Т. С. Штикало ; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». — Одеса : Астропринт, 2021. — 92 с.

ISBN 978–966–927–738–1

У виданні представлено тези I Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулася 18–19 березня 2021 року в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» з ініціативи кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки. Конференція збирала воедино досвід митців-просвітників, викладачів мистецьких освітніх закладів різних рівнів, діячів культури і мистецтв задля налагодження діалогу країн і регіонів, популяризації мистецьких традицій, виявлення ролі декоративно-прикладного мистецтва в розвитку сучасної художньої освіти.

УДК 745/749:37(477)(062.552)

ISBN 978–966–927–738–1

© ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2021

Орос Іван Васильович,

старший викладач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», член Національної спілки художників України
zelenaodessa@gmail.com

КОМПОЗИЦІЯ У СТАНКОВІЙ ГРАФІЦІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

***Ключові слова:** композиція, ідея, образ, концепт, концепція, композиція у станковій графіці, концептуальне мислення.*

Композиція у творчому процесі є фактично одним із важливих компонентів художньо-педагогічної підготовки магістрів — майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. Їх сфера професійної діяльності націлена не тільки на педагогічну, але і на творчу діяльність. Саме тому процес розвитку та формування концептуального мислення у студентів потребує уваги.

Прийоми композиції розвивалися і збагачувалися у практичній діяльності. Одні прийоми композиції втрачали своє значення разом з ідейними концепціями, на зміну їм приходили нові. В інших було достатньо тривале функціонування протягом багатьох тисячоліть завдяки гнучким варіативним властивостям. Знання і навички роботи над композицією надають студентам ґрунтовну базу, яка сприяє вільному і більш ефективному розкриттю творчого потенціалу їх як майбутніх художників.

Термін «композиція» — багатозначний. У мистецтвознавстві під композицією розуміють:

- творчий процес (компонування), незалежно від виду і жанру;
- результат творчої праці;
- теорію творчості;
- навчальний предмет для студентів мистецьких закладів освіти.

В образотворчому мистецтві композиція — це побудова художнього твору, що обумовлюється його змістом, характером і призначенням, необхідністю передати основний задум, ідею твору найбільш зрозуміло й переконливо. Під цим терміном треба розуміти створення взагалі, упорядковане поєднання елементів. Композиція — це і зіставлення, поєднання, сполучення різних частин в єдине ціле у від-

повідності до будь-якої ідеї. В цілому увагу звертаємо на положення, що композиційні прийоми мають важливу роль у розробці конструктивних ідей тектонічної структури та посиленні пластичної й емоційної виразності композиції твору.

Художній «образ» є такою конструкцією, в якій створення, осягнення і «осмислення» вимагає поряд з чуттєво-емоційним раціонального, як дійсно цілісного, де долається «дуалізм» цих компонентів. Через образ і в образі виявляються творчі здібності в контексті культури, а образ знаходиться там, де є людина й культура. Художній образ в такому контексті є синтезуючою і об'єднуючою ланкою співвідношення об'єкта і суб'єкта відображення з властивими мистецтву перетворенням та узагальненням. Формування образу неможливо без знака, а формування структури художнього образу на такій підставі передбачає раціональне «переосмислення» матеріалу, де особлива чуйність до тонких «цінностей», «нюансів» і «дисонансів».

Поняття «концепт» фактично в усіх визначеннях описується як дискретна, об'ємно-конструктивна у смисловому плані одиниця. В нашому дослідженні виявляємо такі тлумачення:

Концепт — ідея, що включає абстрактні, конкретно-асоціативні й емоційно-оціночні ознаки, а також спресовану історію поняття;

Концепт — це особистісне осмислення, інтерпретація об'єктивного значення і поняття як змістовного мінімуму значення;

Концепт — це абстрактне наукове поняття, вироблене на базі конкретного життєвого поняття;

Концепт — це сутність поняття, виявлена в своїх змістовних формах — в образі, понятті і в символі;

Концепт як об'єктивно існуючий у свідомості людини перцептивно-когнітивно-афективний образ динамічного характеру на відміну від понять і значень як продуктів наукового опису (конструктів).

В контексті поєднання уявлення про образ і концепт окреслюємо головне, що концепт кодується у свідомості індивідуальним чуттєвим образом, що виступає як чуттєвий компонент змісту концепту і є базовою одиницею універсального предметного коду людини.

На таких поєднаннях — уявлення про образ та концепт, звертаємося до виявлення особливостей композиції в станковій графіці. Зазначимо, що графіка — вид образотворчого мистецтва, що охоплює рисунок та друковані художні твори (різні види гравюри). Вона ґрунтується на мистецтві малюнка, але має власні образотворчі засоби і виражальні можливості. Так, для графіки характерні:

- об'ємно-просторова побудова;
- вивчення природи;
- виявлення структури і фактури предметів;
- інтерес до творчої розповіді;
- послідовне розкриття задуму.

У станковій графіці застосовуються різні композиційні правила, прийоми і засоби, вони дають інші результати порівняно зі станковим живописом або скульптурою, що пов'язано із її специфічними особливостями. Наша увага звернена до наступного: основна риса графічного мистецтва — це умовність, що по-різному проявляється в різних видах графіки. Так, у малюнках станкової графіки умовність часто зовсім відсутня: форма і об'єм трактуються точно. Близькі до природи й тональні вирішення. У начерках, де площина тонально не проробляється, підкреслюються лише вузлові моменти, виділяються основні контрасти; основний засіб виразності — лаконізм як знак, що поєднується із концепцією твору та його композицією.

Таким чином, можливо визначити місце композиції у станковій графіці в художньому навчанні та її роль як засобу формування концептуального мислення студентів художньо-графічного факультету (ХГФ). Місце композиції у станковій графіці полягає в:

- особистісному художньо-естетичному розвитку студентів;
- формуванні у них концептуальних орієнтацій і компетенцій у сфері графічного мистецтва;
- вихованні потреби у творчій самореалізації та самовдосконаленні в процесі опанування тонкощами роботи з художніми матеріалами та техніками;
- формуванні понять про основні засоби створення та закони гармонізації композиції;
- свідомому підході до творчості;
- розвитку їх образного мислення і тонкого естетичного смаку.

Вивчення «композиції» передбачає оволодіння студентами знаннями:

- законів композиційної побудови;
- засобів гармонізації композиції;
- теорії світла, кольору, тонових й кольорових відношень композиції;
- специфіки побудови фронтальних композицій графічних та живописних робіт.

Виходячи з цього, практичні заняття із композиції передбачають:

- оволодіння студентами основними прийомами роботи над графічним мистецьким твором;
- виконання лінійно-конструктивної побудови натюрморту, пейзажу;
- передача об'єму засобами світлотіні та кольору;
- володіння технікою монотипії, аплікації, вітражу тощо;
- досконало володіння технікою акварелі, гуаші, темпері та олійними фарбами.

Така практика ставить за мету привчити студентів до концептуального мислення на засадах оволодіння майстерністю композиції та професійним підходом до її виконання, що здійснюється із поступовим вдосконаленням суто професійних технічних можливостей студентів та пошуків художнього образу, власних естетичних принципів та уподобань, проведенням студентами пошуково-дослідницької роботи, вираження ідеї у вигляді коротких ескізів — замальовок, в яких вони демонструють здатність до самостійного пошуку образу та концепту на запропоновану тему, вміння обробити та систематизувати її.

Значення композиції у станковій графіці полягає у тому, що у студентів на заняттях формуються і виховуються основи розуміння композиції, які необхідні для творчої діяльності. Навчити композиції неможливо без роботи над образом, що пов'язано із концептуально-розумовою діяльністю, а теми, сюжети та художня уява і виникають внаслідок концептуального мислення. Виходячи із виявлених подібних елементів у поняттях композиція, ідея, образ, концепт, концепція, композиція у станковій графіці, де фактично головним є знак та створення знаку, що поєднується із концепцією твору та його композицією, і є результатом, пов'язуємо це із установочними критеріями до формування концептуального мислення студентів ХГФ.